

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

№ 3, 2013 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 658.012.4

*О. І. Шаманська,
к. е. н., доцент кафедри аграрного менеджменту,
Вінницький національний аграрний університет*

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

У статті проведений аналіз сучасних підходів до оцінювання ефективності управління і запропоновано власний інтегральний показник оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства.

In the article the conducted analysis of the modern going is near the evaluation of management efficiency and an own integral index is offered for the estimation of efficiency of the use of resource potential of enterprise.

Ключові слова: ресурсний потенціал, оцінка ефективності, інтегральний показник ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства.

Keywords: resource potential, estimation of efficiency, integral index of efficiency of the use of resource potential of enterprise.

Актуальність. Тенденції розвитку управлінської науки потребують підвищення рівня ефективності функціонування підприємства, зміцнення його конкурентоспроможності. При цьому першочерговою для підприємства стає проблема ефективного управління ресурсами в умовах їх обмеженості. Підвищення корисності використовуваних ресурсів – це одна з головних умов, що забезпечує розвиток підприємства, сприяє підвищенню конкурентоспроможності. Все це дозволяє говорити про необхідність усебічного вивчення підходів і показників оцінювання ефективності управління ресурсним потенціалом підприємства. Така оцінка ресурсного потенціалу необхідна, оскільки, виступаючи передумовою відповідальних рішень, дозволяє впливати на поточний стан і тенденції розвитку підприємства, встановлювати напрями змін, виявляти більш вагомі фактори зростання, складати прогнози та плани подальшого вдосконалення процесів відтворення й використання ресурсів підприємства [1].

Проведений аналіз економічної літератури показав, що публікації з проблем визначення відносної цінності ресурсного потенціалу мають дискусійний характер. Інструментарій такого оцінювання залежить від авторських концепцій, які констатують поточні факти без урахування розвитку ресурсного потенціалу та оцінки окремих складових [1; 4; 5; 6; 7; 9]. Найбільш поширеним є оцінювання управління ресурсним потенціалом на основі фактичного досягнення значень фінансово-економічних показників діяльності підприємства. Такі теоретико-методичні підходи відповідають економічній сутності категорії «ресурсний потенціал підприємства», при цьому, оцінюванню також і підлягають загальний розмір структури ресурсного потенціалу та його складових.

Метою статті є проведення аналізу сучасних підходів до оцінки ефективності управління ресурсного потенціалу підприємства.

Виклад основного матеріалу. Основою соціально-економічного розвитку будь-якого підприємства є його ресурсний потенціал, кількісні та якісні характеристики якого відображають впорядковану сукупність ресурсів, що включають фінансові, виробничі, трудові та інформаційні ресурси. Закономірним результатом використання ресурсного потенціалу підприємства є насамперед виробництво продукції високої якості, що дає можливість отримання високої віддачі. Ресурсний потенціал підприємства слід розглядати з одного боку, як специфічну економічну категорію, що є наслідком взаємодії всіх ресурсів підприємства, не лише наявних, а й прихованих, а з іншого – як економічну категорію підприємства, що характеризується системою показників, які відображають не тільки наявні ресурси, а й їхні резерви, які можуть бути використані за визначених умов.

Оцінка управління ресурсним потенціалом підприємства має бути комплексною, тобто вона може бути отримана як систематизація результатів комплексного економічного аналізу. У такій оцінці повинні міститися узагальнені висновки щодо використання ресурсів підприємства, засновані на принципі системності. Процес оцінювання ресурсного потенціалу відбувається також у певній послідовності і має потребу в чіткій організації. Тобто, оцінка – це результат визначення та аналізу якісних і кількісних характеристик підприємства. Тому така оцінка дає можливість встановити як функціонує ресурсний потенціал, чи досягаються поставлені цілі, як зміни та вдосконалення в управлінні впливають на використання ресурсів підприємства та ефективність управління ним.

Серед існуючих підходів до оцінювання ефективності управління ресурсним потенціалом найбільш поширеним є метод діагностики ресурсного потенціалу, який проводиться у формі комплексного, поетапного і поелементного дослідження [1; 4]. Так, при комплексній формі оцінювання ресурсного потенціалу досліджуються всі складові підприємства, що інтегруються в єдиний показник. Основними методами інтегрування показників є експертний та рейтинговий. Використовуючи поетапне оцінювання найважливіших аспектів увага на головних критеріях, що визначають здатність підприємства вирішувати його основні завдання. У цьому випадку проблема зводиться до деталізації критеріїв, що забезпечують комплексне оцінювання.

Умовою розвитку ресурсного потенціалу підприємства є не тільки абсолютне збільшення його рівня, а й забезпечення ефективного його використання з урахуванням характеристик ресурсного потенціалу. Кількісні характеристики покликані оцінити обсяг і швидкість відтворення окремих ресурсів і в цілому ресурсного потенціалу, якісні характеристики, в свою чергу, є основою для визначення ефективності використання ресурсів. Використання кількісних і якісних характеристик ресурсного потенціалу підприємства дозволяють: проаналізувати початковий рівень розвитку ресурсного потенціалу; виявити сформовані диспропорції між ресурсами підприємства; виділити пріоритетні напрями розвитку ресурсів; визначити, виходячи з досягнутого рівня і напрямів розвитку діяльності підприємства, припустимі виробничі, соціальні та економічні навантаження [4].

Характерною особливістю ефективного управління ресурсним потенціалом є, в першу чергу, оцінювання ефективності використання ресурсів підприємства, де результат діяльності підприємства порівнюється з витратами на отримання цього корисного результату. Корисний результат розглядається як ефект, який може бути економічно вигідним підприємству, та соціальним, у вигляді забезпечення формування кращого рівня життя для людини [5].

Крім цього, оцінювання ефективності управління ресурсним потенціалом необхідне для забезпечення більш повного й раціонального використання ресурсів підприємства. Важливо охарактеризувати не тільки наявний, але й фактично використовуваний обсяг ресурсів. Тому система показників оцінювання управління ресурсним потенціалом повинна включати показники, що характеризують наявність, склад, стан ресурсів і показники ефективності використання ресурсів. При оцінюванні ресурсного потенціалу й ефективного використання ресурсів необхідно чітко уявляти структуру потенціалу, основні характеристики складових елементів, їхнє співвідношення й використання в процесі виробництва. Визначити місце й роль матеріальних елементів ресурсного потенціалу, зв'язок їх з іншими компонентами.

На основі проведеного аналізу нами визначено систему основних показників, що характеризують ефективність управління ресурсним потенціалом підприємства і зводяться до наступних (рис. 1.):

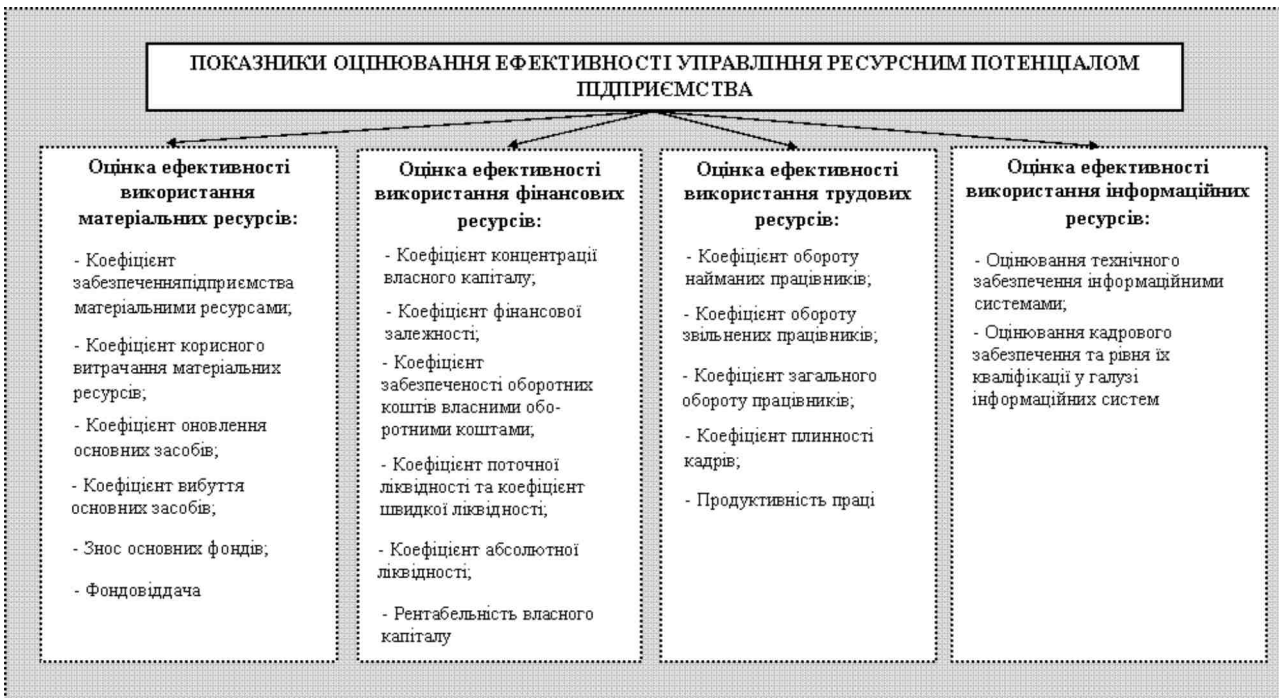

Рис. 1. Система оцінювання ефективності управління ресурсним потенціалом підприємства
 Джерело: узагальнено та систематизовано автором на основі [2; 3; 4; 5]

- матеріальні ресурси, оцінювання яких включає аналіз потенційних можливостей предметів і засобів праці, технічних та технологічних ресурсів підприємства;
- фінансові ресурси, оцінювання яких полягає в аналізі фінансових показників, показників прибутковості, ліквідності та платоспроможності;
- трудові ресурси, оцінка яких включає аналіз показників плинності кадрів, рівня продуктивності праці трудових ресурсів;
- інформаційні ресурси, оцінювання яких включає аналіз технічного забезпечення інформаційними системами та аналіз кадрового забезпечення та рівня їх кваліфікації у галузі інформаційних систем.

Оскільки основною метою управління ресурсним потенціалом підприємства є нарощення прибутку для забезпечення подальшого розвитку, то доцільним є оцінка та показників прибутковості. Прибутковість можна розглянути за допомогою таких показників, як темп приросту чистого доходу від реалізації продукції та прибуток від зв діяльності.

Визначення рівня технологічного забезпечення інформаційної системи складається з оцінки забезпеченості користувачів ПК, наявності програмного забезпечення підтримку функціональні інформаційні ресурси, зі співвідношення між забезпеченістю ПК та програмним забезпеченням[8].

Головними показниками, що характеризують технологічну підтримку формування і використання інформаційних ресурсів є забезпечення ПК і програмне забезпечення. Технічна ефективність характеризується показниками надійності, швидкодії, пропускнуою здатністю технічних засобів і систем, продуктивністю комп'ютерної техніки і прог забезпечення. Здійснення аналізу наявних показників інформатизації сприяє визначенню складу показників, які застосовуються в системі управління інформаційними ресурс основних тенденцій розвитку систем створення і застосування інформаційних ресурсів. При цьому, якісна оцінка складу інформаційних ресурсів допускає аналіз показни характеризують споживчі властивості інформації: загальний і корисний обсяг інформації, вартість та ефект від її використання, період використання, своєчасність отримувальності обробки, способи й форми надання, участь у процесі ухвалення рішення.

Для цілісної уяви про стан та ефективність управління ресурсним потенціалом й оцінювання ступеня впливу ресурсів підприємства на формування результату дія підприємства нами використано інтегральний показник ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства, формула розрахунку якого наведено у табл. інтегральний показник ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства розраховується за формулою:

$$III_{ВВРП} = \sum_{i=1}^n k_i \times P_i \quad (1)$$

де $III_{ВВРП}$ – інтегральний показник ефективного управління ресурсним потенціалом підприємства;

k_i – ваговий коефіцієнт показників оцінки ефективності використання ресурсів підприємства;

P_i – частковий ресурсний показник підприємства;

i – кількість ресурсів підприємства.

Для виявлення значимості кожного параметру необхідно визначити коефіцієнт значимості параметру, який розраховується за формулою:

$$k_i = \frac{(m \times n) - R_{ij}}{0,5 \times m \times n \times (n - 1)} \quad (2)$$

де k_i – коефіцієнт значимості параметру;

m – число експертів;

n – число параметрів;

R_{ij} – значення ранга, який присвоєний j – м експертом i – му параметру.

Таблиця 1. Інтегральна оцінка ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства*

Ресурси підприємства	Показники оцінювання	Умовні позначення
Інтегральний показник ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства ($III_{ВВРП}$)	$III_{ВВРП} = \sum_{i=1}^n k_i \times P_i$ $k_i = \frac{(m \times n) - R_{ij}}{0,5 \times m \times n \times (n - 1)}$ $III_{ВВРП} = (k_{\Phi.P.} * \Phi.P.) + (k_{В.Р.} * МР) + (k_{Т.Р.} * ТР)$	$III_{ВВРП}$ – інтегральний показник ефективності використані ресурсного потенціалу підприємства; k_i – коефіцієнт ваги показників оцінювання складових ресурсного потенціалу; P_i – ресурси підприємства; $\Phi.P.$ – фінансові ресурси; $МР$ – матеріальні ресурси; $ТР$ – трудові ресурси.
Фінансові ресурси ($\Phi.P.$)		$\Phi.P.$ – фінансові ресурси; k_i – коефіцієнт ваги показників оцінювання фінансових рес; $K_{кон.в.к.}$ – коефіцієнт концентрації власного капіталу;

	$\Phi P = (k_1 \times K_{\text{кон.в.к.}}) - (k_2 \times K_{\text{фин.зал}}) + (k_3 \times K_{\text{заб.об.кош}}) + (k_4 \times K_{\text{поточ.лік.}}) + (k_5 \times K_{\text{шв.лік.}}) + (k_6 \times K_{\text{аб.лік}}) + (k_7 \times P_{\text{влас.кап}})$	$K_{\text{фин.зал}}$ – коефіцієнт фінансової залежності; $K_{\text{заб.об.кош}}$ – коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами; $K_{\text{поточ.лік.}}$ – коефіцієнт поточної ліквідності; $K_{\text{шв.лік.}}$ – коефіцієнт швидкої ліквідності; $K_{\text{аб.лік}}$ – коефіцієнт абсолютної ліквідності; $P_{\text{влас.кап}}$ – рентабельність власного капіталу.
Матеріальні ресурси (MP)	$MP = (k_1 \times K_{\text{заб.мат.рес.}}) + (k_2 \times K_{\text{кор.вит.мат.рес.}}) + (k_3 \times M_{\text{прод.}}) + (k_4 \times K_{\text{прод.осн.зас.}}) + (k_5 \times \Phi_6) + (k_6 \times K_{\text{мех.вир.}}) + (k_7 \times \Pi_{\text{фондоозбр.}})$	MP – матеріальні ресурси; k_i – коефіцієнт ваги показників оцінювання виробничих ресурсів; $K_{\text{заб.мат.рес.}}$ – коефіцієнт забезпечення підприємства матеріальними ресурсами; $K_{\text{кор.вит.мат.рес.}}$ – коефіцієнт корисного витрачання матеріалів; $M_{\text{прод.}}$ – матеріаломісткість продукції; $K_{\text{прод.осн.зас.}}$ – коефіцієнт придатності основних засобів; Φ_6 – фондовіддача; $K_{\text{мех.вир.}}$ – коефіцієнт механізації виробництва; $\Pi_{\text{фондоозбр.}}$ – фондоозброність праці.
Трудові ресурси (TP)	$TP = (k_1 \times K_{\text{об.найм.пр.}}) + (k_2 \times K_{\text{об.звільн.пр.}}) + (k_3 \times K_{\text{зас.об.прац.}}) + (k_4 \times K_{\text{плни.кадр.}}) + (k_5 \times \Pi_{\text{прац.}})$	TP – трудові ресурси; k_i – коефіцієнт ваги показників оцінювання трудових ресурсів; $K_{\text{об.найм.пр.}}$ – коефіцієнт обороту найманих працівників; $K_{\text{об.звільн.пр.}}$ – коефіцієнт обороту звільнених працівників; $K_{\text{зас.об.прац.}}$ – коефіцієнт загального обороту працівників; $K_{\text{плни.кадр.}}$ – коефіцієнт плинності кадрів; $\Pi_{\text{прац.}}$ – продуктивність праці.

* Джерело: розроблено автором

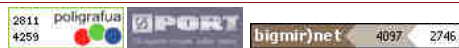
Проведений аналіз запропонованих нами показників оцінювання ефективності управління ресурсним потенціалом показав, що їх вибір оснований на комплексному підході до оцінювання ефективності управління ресурсним потенціалом; їх характеристика дає змогу оцінити та проаналізувати ефективність управління ресурсом у складі всього ресурсного потенціалу підприємства, що сприятиме підвищенню ефективності управління ресурсним потенціалом. Це дозволить визначити резервні можливості для подальшого розвитку підприємства і сприятиме створенню ефективної системи управління його ресурсним потенціалом.

Висновки. Підприємство самостійно формує свій власний ресурсний потенціал, що дозволяє йому закріпити специфічні його особливості і визначити перспективи ринку на майбутнє. Для того, щоб забезпечити стабільність діяльності підприємства необхідно оцінити ефективність управління ресурсним потенціалом. Врахування такої оцінки дозволить ефективно впливати на поточний стан та тенденції розвитку підприємства, встановлювати розміри та напрями змін, виявляти більш вагомі фактори такого зростання, сформулювати й плани подальшого вдосконалення процесів відтворення, використання та управління ресурсним потенціалом. Тому, основною характеристикою ресурсного потенціалу є процесі такого оцінювання повинні бути його цінність для досягнення зазначених цілей, що може бути визначена за допомогою показників та методів.

Література

1. Ареф'єва О.В. Економічні засади формування потенціалу підприємства / О.В. Ареф'єва, Т.В. Харчук // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – №7(85). – С. 71–76.
2. Ареф'єва О.В. Економіка підприємства: навч. посібник [для студ. вищих навч. закл.] / Європейський ун-т. / О.В. Ареф'єва, В.Г. Сахасєв, О.В. Ареф'єв, М.Б. Махєма, О.І. Попєрєв. – Видавництво Європейського ун-ту, 2005. – 238с.
3. Ареф'єва О.В. Управління потенціалом розвитку промислових підприємств. / О.В. Ареф'єва, О.В. Корєнков. – К.: Грот, 2004. – 200с.
4. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч. посібник. / Н.С. Краснокутська. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 352 с.
5. Мягких І.М. Аналіз та оцінка використання ресурсного потенціалу в системі споживчої кооперації / І.М. Мягких // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №1(91). – С. 136.
6. Романовська Ю.А. Критерії оцінювання розвитку стратегічного потенціалу підприємства // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. – Дніпропетровський університет, 2004. – С. 51–59.
7. Серєдинська В.М. Теорія економічного аналізу: підручник. / В.М. Серєдинська, О.М. Загородна, Р.В. Федорович. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2002. – 320 с.
8. Ситник В.Ф. Основи інформаційних систем: Навч. посібник. Вид. 2-ге, перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2001. – 420 с.
9. Скибінська З.М. Економіка та управління підприємством: навч. посібник [для студ. дистанційної форми навчання] / Національний ун-т "Львівська політехніка". І дистанційного навчання. / З.М. Скибінська. – Л.: Видавництво Національного ун-ту "Львівська політехніка", 2005. – 136с.
10. Швець І.Б., Буряк В.В. Сучасні умови створення системи управління інформаційними ресурсами на промислових підприємствах / Вісник донецької державної машинобудівної академії. – № 1Б (6). – 2006. – С. 282-287.

Стаття надійшла до редакції 12.03

ТОВ "ДКС Центр"